

TRENCSENYI LÁSZLÓ (SZERK.): A MAGYAR PEDAGÓGIAI TÁRSASÁG 50 ÉVE. MAGYAR PEDAGÓGIAI TÁRSASÁG, 2017.

Földes Petra: Számvetés szeretettel

2017. június 9-én ünnepelni és emlékezni gyűltek össze a Magyar Pedagógiai Társaság Neveléstörténeti Szakosztályának tagjai, hogy áttekintsék és néhány momentum erejéig tán kicsit újra is éljék az ötven éve újjáalakult Társaság történetét. S hogy a komolyan vett felelősséggel és elemző szándékkal készült előadások, a továbbgondolandó felvetések, kérdések, provokációk ne illanjanak el, a konferencia anyagát kötetben is kiadta a Magyar Pedagógiai Társaság.

A történeti megközelítésből született, komoly tényanyagot felvonultató előadások egyúttal személyes történetek, autentikus üzenetek a Társaság tevékenységéről, küzdelmeiről. A szövegekben, bár más és más hangsúllyal, mégis egyszerre érzem a családi asztalnál megélt történetmondás, a nagy öregek megidézésének csoportformáló, identitáserősítő szándékát és a tudós előadóknak a történetek megértésére, a lehető legobjektívebb tanulságok levonására irányuló igényt. *Kelemen Elemér* az 1967–1976 közötti időszakot dolgozta

fel *A Magyar Pedagógiai Társaság újjáalakulása és tevékenységének első évtizede* című előadásában.¹ A szerző a rendkívül gazdag forrásanyag mozaikdarabjainak elrendezésével szinte tapinthatóvá teszi a Társaság ethoszát, a háttérben pedig – a fiatalabb generáció számára hiteles történelemleceként – kirajzolódnak a kádári valóság mindennapjai. S a konferencia és a kötet szerkezetének, szerkesztőjének hála, az újjáalakult MPT sajátos (a kádári érával együtt érthető és értelmezhető) státuszának, működésének megismerése² megalapozza a további tanulmányokban megjelenő, a Társaság jelenére és jövőjére vonatkozó kérdések, dilemmák megértését.

Mert a konferencia és a kötet a vizs-zatekintés mellett a közelmúlt és a jelen értékelésének is teret ad: *Trencsényi László Új helyzet, új kihívások – helykeresés – '90-es évek* című előadásában a pedagógiai közélet demokratizálódásának tükrében mutatja be a Társaság közelmúltját. Már a felütésben ott van az egész gondolatmenet esszenciája:

¹ Az előadás szövegének gazdag lábjegyzetekkel és forrásokkal ellátott változatát lapunk 72. oldalától közöljük.

² Mivel a tanulmány egészét lapunkban közöljük, itt csak egy idézettel támasztjuk alá a fenti gondolatokat: „A Társaság kétarcúsága – a felülről szervezett és irányított 'demokratikusan centralizált' egyesület, illetve az alulról szerveződő, valóban demokratikus társaság dichotómiája – a tagok kijelölésének, megválasztásának kérdésében is megmutatkozott. A spontán jelentkezés lehetőségét, bár erre is volt próbálkozás, eleve kizárták. A kiválasztást (esetenként kijelölést) aprólékosan kimunkált koncepció alapján, protokolláris, szakmai–szakterületi és területi–földrajzi szempontokat is mérlegelve, központilag – olykor személyes megkeresések útján – készítették elő és hajtották végre.

Paradox helyzet: A civil világ – így a Magyar Pedagógiai Társaság – számára kedvező fejlemények együtt nehéz helyzetbe, krízisbe kergették az 1967-ben monopolhelyzetben újjászervezett társaságot. (25)

A Társaság életének talán leghektikusabb időszakát – a rendszerváltástól az 1993-ban megrendezett VI. Nevelésügyi Kongresszusig tartó néhány évet – bemutató rövid előadás megidézi az időszak kavalkádját: *Trencsényi* párhuzamosan beszél az új és új civil szervezetek alakulásáról, az MPT-nek a megújulással kapcsolatos szervezeti erőfeszítéseiről és az elkötelezett munkatársak személyes történetéről. Ahogy *Kelemen Elemér* az általa bemutatott korszakok kapcsán, úgy *Trencsényi* is hiteles krónikás, a hitelesség itt azonban nem a források sokaságának (bár a szövegben sok adat és információ is felvillan), sokkal inkább az elbeszélés megéltségének köszönhető. A szerző dinamikus előremenekülésként írja le a bemutatott korszakot, és megnyugtató perspektivaként látja és láttatja a VI. Nevelésügyi Kongresszussal és *Ádám György* elnökké választásával kezdődő periódust, amelynek kihívásait részletesen a harmadik előadásból ismerhetjük meg.

Hunyady Györgyné Korszaksok kongresszusok között: 1993–2008 címmel a szervezet rendszerváltás utáni útkeresését három – a mai napig ható – dilemma tükrében elemzi:

a Társaság tudományos jellegű szerveződé-
s vs szakmai egyesület-e; a pedagógiai
szakmai szervezetek között társutas

vagy 'ernyőszervezet'-e; illetve, hogy
aktív közoktatáspolitikai tényező-e vagy
csupán kétirányú közvetítő csatorna.
(33)

A kérdésekhez nem a válaszadás, hanem a probléma megvilágításának szándékával közelít, mindhárom dilemma kapcsán fontos tényezőket, összefüggéseket feltárva.

Az első kérdés kapcsán *Hunyadyné* részletesen és meggyőzően mutatja be az MPT égisze alatt zajló tudományos tevékenységet:

dinamikus
előremenekülésként írja le a
bemutatott korszakot

Csak példaként említem,
hogy hosszú ideig az
MPT szakosztálya volt az

egyetlen érdemi (tudományosnak tekinthető) fóruma a nevelés filozófiájának, illetve a gyakorlatiasabb neveléstudományoknak. (Híresek voltak az ún. Balatonfüredi-Zánkai Neveléstudományi Konferenciák is, amelyek az 1956-os nevezetes Balatonfüredi Konferencia³ emlékének és szellemi örökségének megőrzési szándékával jöttek létre. (33)

Méltatja *Ádám György* elnöknek a Társaság tudományos tevékenysége megerősítésére vonatkozó törekvéseit, ugyanakkor megfogalmazza és értelmezi azt a tendenciát, hogy a 2000-es évektől a Társaság tevékenysége a szakmai egyesületi jelleg felé mozdult el. Ezzel együtt dinamikus változásnak indult a tagozatok és szakosztályok rendszere, és civil szervezetek is jelentkeztek az MPT-be történő belépésre (ezt végül az Alapszabály 2005-ös módosítása tette lehetővé).

Ezek a tendenciák támasztják alá a tárgyalt időszak második kérdését, hogy

³ Az 56-os Balatonfüredi Konferenciáról lásd *Kelemen Elemér* tanulmányának vonatkozó részét a 73. oldalon.

tudniillik az MPT ernyőszervezetté válik, válják-e (illetve vált-e), vagy egy a szakmai civil szervezetek között. A *vagylagos kérdésre, úgy tűnik, és a válasz:*

Ádám György 2006-ban megerősíti „a Társaság »mindenkori kettős pilléréről« szóló »doktrínáját«. Ennek lényege (1) a tudományos hitelt kölcsönző, ésszerű *centralizáció*, valamint (2) az alkotó sokszínűséget biztosító *decentralizáció* (a szakosztályok, tagozatok) átgondolt egyensúlya. (36)

Így válik az „*egyetlen* pedagógiai paradigma”, a közös „oktatáspolitikai krédó” hiánya a Társaság önrétegzésében a sokszínűség erényévé. (36)

A Társaság közoktatáspolitikai szerepvállalását és a szerep tisztázását fókuszba állító harmadik kérdés kapcsán megismertethetjük az MPT közgyűlése által 2002-ben elfogadott „szakmai–oktatáspolitikai közös minimumot”, ami garantálja, „*hogyan a Társaság egyes szervezeti egységei önállóan, vagy az elnökség által a szervezet egészére kiterjesztve állásfoglalást bocsáthassanak ki szakmapolitikai kérdésekben.*” (37)

A szerző szerint „*Voltak tehát politikai várakozások és fenntartások, volt egy józan belső mérték, amit a Társaság következetesen próbált érvényesíteni, azonban áttörést a Társaság oktatáspolitikai hatékonysága tekintetében a következő évek sem hoztak.*” (38. o.) Ilyen előzmények után – az oktatás társadalmisítása, az oktatásügy stratégiai kérdéseinek megvitatása, illetve a szakma önismeretének, önképének erősítése céljával – hirdette meg az MPT a

VII. Nevelésügyi Kongresszust, *Az oktatás közügy!* mottóval.

A VII. Nevelésügyi Kongresszus tükrözte a 2006–2008 közötti évek izgatott társadalmi légkörét, az oktatásügy körüli, már-már tobzódó civil együttesek erejét-erőtlenségét; a szinte teljes konszenzust az oktatás társadalmi helyzetének megítélésében s a komoly, eszmei-politikai, szakmai különbségeket a megoldások, a fejlesztés irányainak keresésében. (38)

A szerző itt hivatkozik a jelen recenzió írójához és lapunk mai szerkesztőségének tagjaihoz is köthető – online zajlott, majd kötetben is megjelent – *Virtuális nevelésügyi kongresszusra*,⁴ s gondolatmenetét zárva sajnálatát fejezi ki, hogy „a megszólítani vágyott széles társadalom és

volt egy józan belső mérték, amit a Társaság következetesen próbált érvényesíteni

a hivatalos oktatáspolitikai képviselői – akkor és azóta – kevéssé vették figyelembe a kongresszusi munkálatokban felhalmozódó nem jelentéktelen szakmai tudást”. (39) Az akkor az MPT-vel vitában

álló Virtuális kongresszus szerkesztőjeként magam is hasonlóan látom, adódik tehát a fanyar felismerés, hogy a (már akkor is közös ügyért) vitázó felek, mára úgy látjuk, *együtt* maradtak egyedül...

Ezért is jelentős és jövőbe mutató vállalkozás az MPT műltfeldolgozó konferenciája, ahol az előtekintés sem maradt el: *Kraiciné Szokoló Mária* SWOT-analízise mintha az előbb elhangzottakat rendszerezte volna a Társaság jövőképét kereső-vázoló előadásában. Erősséggént többek között a történeti hagyományt, a tagok

⁴ Földes Petra, Mészáros János, Szatmáry Nóra, Szekszárdi Júlia (2008, szerk.): *Az iskola dolga. Virtuális Nevelésügyi Kongresszus az OFOE honlapján 2007. november–2008. június.* Önkonet, Budapest

elkötelezettségét, a Társaság beágyazottságát és infrastruktúráját, gyengeségként a tagság időszedő életkorát, a közoktatásban dolgozó pedagógusok elérhetlenségét és a tudományos elithez tartozó szakemberek fokozódó távolságtartását nevezte meg. A lehetőségek sorában a hálózatosság és a szakmai közéletben való részvétel szerepel az első helyen, a veszélyek között pedig szervezeti kérdések mellett a politikától való egyenlő távolság kérdését („legalább annyira taszít is, mint amennyire vonz kolégákat”) emeli ki. (44)

Fontos gesztus a kötet közreadása; hogy a konferencián elhangzottakat nem

a tucatnyi megjelent szakosztályi tag magánügyeként kezelték. *Benedek András*nak, a Társaság elnökének gyűjteményt záró ajánlása szerint:

Az elmúlt fél évszázad, az MPT tagságának korfáját ismerve, sokunknak a megélt történelem, ezért is fontos szakmailag igényesen elemezni közös történelmünket, mely sok-sok ellentmondással terhelt, ugyanakkor generációk számára adhat lehetőséget a jövőbe tekinteni. (47)

A sziráki óvoda gyermekei